

2010. aasta tegevuse ülevaade

I. Sissejuhatus

Käesolev dokument on neljas avalik kavandatava tegevuse ülevaade, mille esitab Euroopa Andmekaitseinspektor kui Euroopa Liidu õigusaktide ettepanekute ja nendega seotud dokumentide nõustaja. Seoses Euroopa Komisjoni 2010. aasta tööprogrammi ja Stockholmi programmi rakendamise tegevuskava avaldamisega vastavalt märtsis ja aprillis ilmub Euroopa Andmekaitseinspektori tegevuse ülevaade tavalisest hiljem, nimelt juunis, mitte detsembris. Ülevaade on andmekaitseinspektori veebisaidil www.edps.europa.eu.

Käesolev ülevaade on osa andmekaitseinspektori aastasest töösüklist. Üks kord aastas annab andmekaitseinspektor tagasiulatuvalt oma tööst aru aastaaruandes. Lisaks sellele avaldab andmekaitseinspektor ülevaate oma järgmise aasta kavatsustest nõustamise valdkonnas.

Käesoleva ülevaate taustteave on esitatud 18. märtsi 2005. aasta poliitikadokumendis "The EDPS as an advisor to the Community Institutions on proposals for legislation and related documents" (Euroopa Andmekaitseinspektor ühenduse institutsioonide nõustajana õigusaktide ettepanekute ja nendega seotud dokumentide kohta)¹. Kõnealuses dokumendis määras andmekaitseinspektor kindlaks oma tegevuspõhimõtted seoses õigusaktide ettepanekute alase nõustamisega, mis on määruse (EÜ) nr 45/2001 artikli 28 lõike 2 ja artikli 41 kohaselt üks tema peamisi ülesandeid. Andmekaitseinspektori töömeetodit on kirjeldatud poliitikadokumendi 5. peatükis. Selle töömeetodi oluline osa on tõhusaks nõustamiseks vajalike õigusaktide ettepanekute väljavalimine ja töö kavandamine (sealhulgas nende tegevuste korrapärane läbivaatamine).

Nagu ikka, on käesoleva aasta ülevaate peamiseks lähtematerjalideks komisjoni 2009. aasta õigusloome- ja tööprogramm ning mitmed sellega seotud komisjoni planeerimisdokumendid ja lisaks ka eespool nimetatud Stockholmi programmi tegevuskava. Ülevaate koostasid Euroopa Andmekaitseinspektori töötajad. Selle koostamisel anti mitmele komisjoni sidusrühmale võimalus oma panus anda. Nimetatud panust hinnatakse kõrgelt.

Ülevaade koosneb kahest dokumendist:

- sissejuhatus, mis hõlmab lühikest tausta analüüsi ning andmekaitseinspektori 2010. aasta tööprioriteete;

¹ Avaldatud Euroopa Andmekaitseinspektori veebisaidil jaotises „The EDPS” >> „Publications” >> „Papers”

- lisa, mis sisaldab asjakohaseid komisjoni ettepanekuid ja muid dokumente, mis on hiljuti vastu võetud või mida kavandatakse ning mis vajavad andmekaitseinspektori tähelepanu.

Lisa avaldati esmakordselt 2006. aasta detsembris ja seda on hiljem kolm korda aastas ajakohastatud.

Kui andmekaitseinspektor on mõne dokumendi kohta oma arvamuse (vm avaliku reageeringu) esitanud, jäetakse vastav dokument tavaliselt lisast välja. Kuid tuleb rõhutada, et andmekaitseinspektori osalemine õigusloomeprotsessis ei lõpe arvamuse esitamisega. Erandjuhtudel võib teema lisas uuesti esile kerkida, kui andmekaitseinspektor esitab teise arvamuse. Andmekaitseinspektori arvamused on ka Euroopa Andmekaitseinspektori veebisaidil².

II. Lühike tausta analüüs

Eelmise aastaga võrreldes on ELi õigusraamistik tunduvalt muutunud. Esimesel detsembril 2009. aastal jõustus Lissaboni leping, millega viidi politsei- ja õigusküsimuste koostöö tegevusvaldkond üle endisesse ühenduse sambasse. Selle tulemusena kuulub kõnealune valdkond nii Euroopa Parlamendi kui ka Euroopa Kohtu pädevusse (mõnel juhul on ette nähtud ülemineku periood).

Lissaboni lepingu järgne uus õigusraamistik mõjutab ka andmekaitseinspektori tegevust. Tema kui õigusliku nõustaja rolli kohta on kinnitatud senine tava, mille kohaselt Euroopa Andmekaitseinspektor nõustab seadusandjaid isikuandmete kaitsega seotud seadusandliku tegevuse alal kõigis ELi tegevusvaldkondades. Euroopa Andmekaitseinspektori järelevalve pädevuse ulatus on siiski vähem selge. Selleks et vältida seadusandlikke lünki kodanike isikuandmete kaitses, tuleks 2010. aasta jooksul nii kiiresti kui võimalik luua selgus Euroopa andmekaitseinspektori pädevuse suhtes.

a. Andmekaitse uue õigusraamistiku ettevalmistamine

Lissaboni lepingus rõhutatakse õigust isikuandmete kaitsesele ja tugevdatakse seda. Õigus isikuandmete kaitsesele on sätestatud praegu lepingutega võrdset õigusjõudu omava ELi põhiõiguste harta artiklis 8. Lisaks on see õigus sätestatud ka Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 16, mis on praegu isikuandmete kaitset käsitlevate õigusaktide kehtestamise ainus õiguslik alus. See uus õiguslik alus on andnud olulise tõuke isikuandmete kaitset käsitlevate ELi reeglite läbivaatamise arutelule. 2009. aasta teisel poolel peeti avalik arutelu isikuandmete kaitset käsitlevate reeglite täiustamiseks ja enne 2010. aasta lõppu oodatakse uue õigusraamistiku ettepanekut. Praeguse raamistiku täiustamiseks on tehtud palju ettepanekuid, näiteks ettepanekud turvarikkumistest teavitamise kohustuse kehtestamiseks, andmesubjekti volituste suurendamiseks ning aruandluse ja eraelu kavandatud puutumatusse põhimõtete rakendamiseks. Lisaks sellele edastas Euroopa Kohtu 9. märtsi 2010. aasta otsus jõulise sõnumi riiklike andmekaitseasutuste sõltumatusse kohta. Andmekaitseinspektor toetab praeguste andmekaitsereeglite tugevdamise mõtet ja pooldab nende lisamist politsei- ja õigusküsimuste alast

² Jaotises „Consultation” >> „Opinions”

koostööd käsitlevasse uude õigusakti (praegu käsitletakse seda eraldi raamotsuses 2008/977/JHA). Andmekaitse valdkonna uus õigusraamistik on Euroopa Andmekaitseinspektori 2010. aasta olulisemaid prioriteete.

b. Vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala edasine areng

Detsembris 2009 võeti vastu Stockholmi programm. Nimetatud programm on Haagi programmi jätkuks ja paneb paika Euroopa vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala arendamise prioriteetid järgmiseks viieks aastaks. Stockholmi programmis rõhutatakse vajadust kaitsta isikuandmeid globaalses ühiskonnas, mida iseloomustavad kiired tehnoloogilised muutused ja piirideta teabevahetus. Samuti tõstetakse programmis esile vajadust vahetada teavet Euroopa turvalisuse nimel ja algatatakse sisejulgeoleku strateegia arendamine. Sellekohast teatist on oodata oktoobris 2010. Vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala arendamisel peab Euroopa seadusandja pidevalt leidma õige tasakaalu ühest küljest turvalisuse ja kodanike vaba liikumise ning teisest küljest nende eraelu ja isikuandmete kaitse vahel. On ütlematagi selge, et andmekaitseinspektor jälgib tähelepanelikult kõiki Stockholmi tegevuskavas väljakuulutatud sellealaseid samme. Euroopa Andmekaitseinspektor soovib eraldi mainida sisse- ja väljasõiduregistrit ja registreeritud reisijate programmi, kavandatavat direktiivi reisijate isikuandmete õiguskaitse eesmärgil kasutamise kohta, ELi elektroonilise reisivolitussüsteemi (ESTA) võimalikkust ning kehaskannerite kasutamist lennujaamades. Mõned neist algatustest on kavandatud 2011. aasta alguseks, kuid neist on siiski juttu Euroopa andmekaitseinspektori 2010. aasta tegevuse ülevaates, sest arutelu algab käesoleval aastal ja neil on oluline mõju andmekaitsele. Veel analüüsib Euroopa andmekaitseinspektor teatist tugevdatud võrgu- ja infoturbe poliitika ja vahendite kohta, mida oodatakse 2010. aasta juunis. Samuti jälgib Euroopa andmekaitseinspektor tähelepanelikult andmete säilitamise direktiivi läbivaatamist ja otsustab, kas vajadust sellise direktiivi järele ja sellise meetme proportsionaalsust tuleks põhjalikult kaaluda.

c. Rahvusvaheline koostöö ja andmete edastamine

Nii komisjoni tööprogrammis kui ka Stockholmi programmi tegevuskavas rõhutatakse ELi välisest tegevuse kava edasist arendamist. Vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneval alal on sise- ja välispoliitika lahutamatult seotud. Rahvusvaheline koostöö turvalisuse ja õiguskaitse küsimustes on praegugi üks olulisemaid üleilmse tegevuskava valdkondi. EL ja USA arutavad üldise kokkuleppe sõlmimist õiguskaitse eesmärkidel toimuva andmevahetuse kohta ning konkreetsema lepingu sõlmimist finantsandmete vahetamise kohta. Andmekaitseinspektor jälgib võimaluste piires neid läbirääkimisi tähelepanelikult. Sellega seoses on Euroopa Parlamendi uus pädevus ELi välissuhete valdkonnas pärast Lissaboni lepingu jõustumist väga tähtis. Andmekaitseinspektor jälgib ja kommenteerib ka teisi rahvusvahelisi kokkuleppeid, mis on alles sõlmimisel ja millel on mõju andmekaitsele, näiteks võltsimisvastane kaubanduslepe (ACTA) ja mitmed lepingud reisijate isikuandmete vahetamise kohta.

d. Tehnoloogilised arengud: Euroopa digitaalne tegevuskava

Märtsis 2010 avaldas komisjon algatuse „Euroopa 2020 – aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”. Algatus on vastus viimaste aastate rahandus- ja majanduskriisile ning seab oma eesmärgiks Euroopa majanduse edasise kasvu. Üks Euroopa 2020. aasta strateegiat käsitlevas teatises välja toodud algatusi on Euroopa digitaalne tegevuskava, mida kirjeldatakse täpsemalt komisjoni 2010. aasta tööprogrammis. Digitaalses tegevuskavas on prioriteetidena esile tõstetud kiire internetiühenduse kasutuselevõtu kiirendamine ning digitaalsete tehnoloogiate kodumajapidamistele ja ettevõtetele pakutavate võimaluste ärakasutamine. Paljud digitaalse tegevuskavaga seoses väljakuulutatud algatused on andmekaitse seisukohast olulised, näiteks elektroonilise identiteedi ja autentimise õigusraamistik ning üleeuroopaliste e-valitsuse teenuste koostalitlusvõimelisuse õigusraamistik. Digitaalse tegevuskavaga seoses tutvub andmekaitseinspektor teatisega, milles käsitletakse eraelu puutumatust ja usaldust kõikehõlmavas infoühiskonnas. Veel jälgib andmekaitseinspektor ettepanekuid, milles nähakse ette uue tehnoloogia kasutuselevõtmist sellistes valdkondades nagu maanteetransport (elektrisõidukite pakett) ja energia (arukate elektrivõrkude kasutamine).

III. Euroopa andmekaitseinspektori 2010. aasta prioriteetidid

Euroopa Andmekaitseinspektori kui ELi õigusaktide ja nendega seotud dokumentide nõustaja tegevuspõhimõtted oluliselt ei muutu. Äärmiselt oluline on tegevuspõhimõtete kohaldamise järjepidevus, sest selle alusel püüab andmekaitseinspektor leida õige tasakaalu andmekaitse ja muude (avalike) huvide vahel. Nagu eelmistel aastatel, kavatab andmekaitseinspektor esitada oma arvamuse kõikide seadusandlike ettepanekute kohta, millel on oluline mõju andmekaitsele. Peamised teemad, millega seoses andmekaitseinspektor arvamuse esitab, on järgmised:

- a. Andmekaitse valdkonna uue õigusraamistiku ettevalmistus
 - ELi andmekaitset käsitleva õigusraamistiku läbivaatamine
 - „kontrollija” ja „töötaja” mõistete täpsem määratlemine ja vastutuse mõiste selgitamine ning vajaduse korral rakendatava õiguse ja jurisdiktsiooni küsimus (samuti koos riiklike andmekaitseasutustega ning artikli 29 alusel asutatud andmekaitse töörühma raames)
- b. Vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala edasine areng
 - sisejulgeoleku strateegia
 - kehaskannerite kasutamine lennujaamades
 - ELi broneeringuinfo
 - tugevdatud võrgu- ja infoturbe poliitika ja vahendite teatis
 - FRONTExi määruse muutmine
 - hinnang andmete säilitamise direktiivile
 - piirihaldus ja sisse- ja väljasõiduregister
 - registreeritud reisijate programm (RTP)
 - ELi elektrooniline reisivolitussüsteem (ESTA)
 - e-õigusega ja ühtse kohtupiirkonnaga seotud küsimused
- c. Rahvusvaheline koostöö ja andmete edastamine

- ELi-USA kokkulepe õiguskaitse eesmärkidel toimuva isikuandmete vahetuse kohta
 - ELi-USA kokkulepe finantstehinguid käsitlevate sõnumite edastamise kohta terrorismiga võitlemiseks
 - broneeringuinfo lepingud USA, Kanada ja Austraaliaga
 - võltsimisvastane kaubanduslepe
- d. Tehnoloogia areng: digitaalne tegevuskava
- elektroonilise allkirja direktiiv
 - üleeuroopaliste e-valitsuse teenuste koostalitlusvõimelisuse õiguslik raamistik
 - elektrisõidukite pakett
 - arukate elektrivõrkude tegevust reguleeriv õigusraamistik
 - teatis, milles käsitletakse eraelu puutumatust ja usaldust kõikehõlmavas infoühiskonnas.

Brüssel, juuni 2010